

**UNIVERSITATEA „BABEȘ-BOLYAI”
CLUJ-NAPOCA
FACULTATEA DE ISTORIE ȘI FILOSOFIE
ȘCOALA DOCTORALĂ DE FILOSOFIE**

Festival de film și experiență

Afecte, subiectivitate, colectivitate. Spre o filosofie a festivalului de film

TEZĂ DE DOCTORAT

REZUMAT

Conducător de doctorat:

Prof. univ. dr. Egyed Péter

Prof. univ. dr. Veress Carol

Student-doctorand:

Virginás Petru Krisztián

2020

Cuprins

Introducere	4
Considerente metodologice	8
Structura tezei	12
I. Arta filmului – filosofia filmului – festivalul de film	14
1. Mediul filmului, cinematograful și filmul ca formă de artă	14
2. Cultură și subiectivitate: perspectiva culturală	24
3. Film și festival: mediere, eveniment și temporalitate	28
II. Experiență estetică și experiența filmului	34
1. Premisele cercetării	34
2. Experiența fenomenologică a filmului: întrupare și intenționalitate	38
3. Existență estetică și producția senzației	42
4. Modelul experienței la Deleuze: intuiție și diferență	50
5. Câmp transcendențial, temporalitate și subiect	60
III. Abordarea experienței în teoria afectului	68
1. Teoriile contemporane ale afectului.....	68
2. Dinamica afectelor	73
3. Manifestarea estetică a afectelor	78
IV. Artă și producție	81
1. Producția mașinică a subiectivității	81
2. Modelul de subiectivitate al lui Guattari.....	87
3. Subiectivitate și subconștient estetic.....	90
V. Festivalul de film ca experiență	100
1. De la experiența filmului către experiența festivalului	100
2. Întrupare, performativitate și racordare.....	103
3. Trupul de festival și colectivitate	110
4. Structura Celuilalt și percepția.....	118
5. Subiect și sineitate.....	127
VI. Fenomenul cinefiliei	133
1. Cinefilie și cultura filmului	133
2. Cinefilie, conceptul de spectator și experiența festivalului de film.....	135
3. Cinefilie și producția dorinței	142
VII. Studiu de caz: Culturile de film maghiare și românești la Festivalul Internațional de Film Transilvania	146
1. Geneză și caracter regional.....	146
2. Cultura filmului: circuitul de festival și dimensiunea națională	148

3. Cultura festivalului de film	152
4. Chestionar pentru participanții la programele ‘Zilele Filmului Românesc și ‘Ziua Maghiară’ la Transilvania IFF.....	159
Concluzii	165
Bibliografie	170

Cuvinte-cheie

afectivitate, subiectivitate, experiență, senzație, percepție, estetica filmului, teoria filmului, teoria afectului, festivalul de film, cinefilie

Festival de film și experiență

Afecte, subiectivitate, colectivitate. Spre o filosofie a festivalului de film

Rezumat

Tema acestei teze de doctorat este experiența festivalului de film. Această temă de cercetare s-a conturat prin faptul că cercetarea mea de doctorat s-a orientat spre evidențierea caracteristicilor proprii fenomenului de festival de film. Deoarece cercetările festivalului de film („film festival studies”) au definit deja obiectul lor conform unor aspecte generale (cum ar fi originea istorică, funcțiile festivalurilor de film, ș.a.m.d.), cercetarea caracteristicilor fenomenului de festival întreprinsă de mine a însemnat în mod implicit și un teren de cercetare concret. Experiența personală a terenului de cercetare ales, și anume ”Festivalul Internațional de Film Transilvania” (*Transilvania IFF*), cât și cartografierea acestuia prin observare participativă a scos în evidență în primul rând faptul că festivalul de film se constituie în experiențe. Astfel, cercetarea experienței festivalului de film poate fi formulată ca o problemă filosofică: poate fi abordată experiența festivalului de film în mod filosofic? Relația experienței festivalului de film cu experiența în mod general, și în același timp cu elementele definitorii ale festivalului de film, respectiv experiența estetică a filmelor au constituit reperele majore ale cercetării. Din această perspectivă s-au conturat următoarele probleme de cercetare inițiale referitoare la compoziția și constituirea experienței festivalului de film: în ce măsură este această experiență identică cu experiențele estetice ale filmelor? Mai departe, ce înseamnă, sub aspectul afectivității experienței festivalului de film, caracterul

individual și colectiv al acesteia? Cum iau naștere, în această experiență, subiectivitatea și colectivitatea, și cum se întrepătrund acestea? În final, pornind de la faptul că structurarea colectivă a festivalului de film validează relaționarea cu filmele și în afara experiențelor estetice, astfel încât există o relație evidentă între festivalul de film și noțiunea de cinefilie, se pune și întrebarea: care este modalitatea, respectiv care sunt condițiile prin care experiența festivalului de film devine experiență cinefilică?

Tema de cercetare s-a conturat pe baza observărilor participative la edițiile din 2016, 2017 și 2018 ale festivalului *Transilvania IFF*. Dacă prin conectarea la mediul social al festivalului atenția mea a fost atrasă și de evenimente de festival din afara receptării estetice, acestea au păstrat totuși legătura cu filmele. Punctul de pornire estetic a rămas important în sensul în care analiza relației cu filmul s-a bazat pe o fenomenologie a filmului ca experiență conștientă. Am considerat metoda fenomenologică ca fiind cea mai adecvată pentru a aborda tema de cercetare propusă, astfel că disertația prezintă experiența reflexivă a propriei mele experiențe a festivalului de film.

Pentru a analiza întrepătrunderea – semnalată la prezentarea problemelor de cercetare – dintre nivelele subiective și trans-subiective, respectiv caracterul individualizator și colectiv al experiențelor festivalului de film, am recurs la o serie de concepte provenind din lucrările lui Gilles Deleuze și Félix Guattari, și anume: senzația, afectul, subiectivitatea, dorința, colectivitatea. Pentru aprofundarea acestora, și nu în ultimul rând cu scopul de a le re-utiliza în mod inovativ, am apelat inclusiv la unele interpretări contemporane ale lucrărilor lui Deleuze și Guattari (Massumi 2002; Bryant 2008; Smith 2012).

Luând în considerare faptul că, prezentarea filmelor ca opere de artă constituie atât o caracteristică particulară cât și una generală a festivalurilor de film, am pornit de la ipoteza că, prin relația cu elementele exterioare, care se definesc prin latura extensivă (cum sunt filmele ca obiecte “concrete”, persoanele existente, mediul interpersonal, sau chiar mulțimea de spectatori) experiența festivalului de film se remarcă și prin *intensități*. Astfel, am cercetat geneza și evenimentul temporal al experienței festivalului de film în primul rând în funcție de condițiile și elementele care definesc experiența estetică și fac posibil schimbări de ordin estetic.

Astfel, prin perspectiva fenomenologică asupra experienței festivalului de film ca eveniment temporal aflat în relație cu particularitățile experienței estetice, am presupus constituirea experiențelor estetice ca versiuni care formează serii de variații în sensul în care ele includ experiențe subiective și colective, iar astfel dau naștere la îmbinarea dimensiunilor de semnificație ce țin de subiectivitate și de colectivitate. Fenomenul de cinefilie poate

constitui o posibilă explicație a acestei afectivități, care trimite în același timp la geneza unei subiectivități spectatoriale, dar care și permite, în final, abordarea experienței festivalului de film ca o experiență a schimbării subiectului spectral.

Pornind de la observația conform căreia experiența festivalului de film se constituie în funcție de caracteristicile fenomenului de festival de film, primul capitol al tezei tratează separat aspectele ce țin de elementele compoziției de festival de film. Astfel, mediul filmului definește experiența festivalului, pe de o parte, prin modalitatea ei sensibilă, și pe de altă parte, ca experiență estetică în relație cu formele artei filmului. Conform filosofiei deleuziene al filmului, experiențele estetice ale filmelor și creatorii din arta filmului ne orientează spre cinema ca formă de gândire, iar festivalul de film poate fi definit în mod similar prin trăsăturile amintite (cu toate că, prin rolul său de mediator de filme de autor, festivalul de film nu conține neapărat referințe la gândirea filosofică). Acest aspect se leagă în mod esențial de definiția festivalului de film ca un eveniment temporal *diferit* față de experiențele pur subiective: evenimentele festivalului, care se desfășoară într-un “aici și acum” primar, ca proiecțiile de film exclusive și unice, favorizează caracterul colectiv și împărtășit al experiențelor (cf. DeValck 2016; Harbord 2016).

Dacă pe baza primului capitol caracterul subiectiv a experiențelor estetice înseamnă în același timp și experiențe comunitare, scopul capitolului al doilea este diferențierea condițiilor genetice ale experienței estetice pe baza mecanismului efectului estetic, și anume prin manevra deleuziană de a depăși receptivitatea pasivă, respectiv sinteza habituală prin atenția acordată utilizării facultăților de cunoaștere. În prima parte am analizat conceptul de spectator, iar apoi constituirea operei de artă în experiența estetică din perspectiva fenomenologiei filmului, în cadrul căreia noțiunile de întrupare și de intenționalitate au constituit în același timp și instrumente metodologice. În ceea ce privește geneza dimensiunii estetice, capitolul prezintă conceptul de senzație ca element care există și care determină experiența estetică atât la nivel personal cât și cel impersonal, sau subiectiv și trans-subiectiv (afectele și percepțiile ca blocuri de senzații). În același timp, senzația ridică problema nivelurilor de experiență (nivelul subiectiv, respectiv colectiv) în general. În intuiția structurii generale al experienței caracterul sensibil al experienței constituie acea bază afectivă care face posibilă experiența estetică a operelor de artă. Astfel, pe baza noțiunii de senzație în concepția lui Deleuze și Guattari, se poate ajunge la o producție estetică neîntreruptă și la diviziunea nesfârșită a versiunilor de experiență.

Capitolul III parcurge teoriile deleuziene și contemporane ale afectului, ajungând la o concluzie care subliniază caracterul afectiv al sistemului relațional în care se constituie

experiențele. Perspectiva teoriei afectului oferă puncte de reper pentru abordarea fenomenologică a festivalului de film. Grație relațiilor de individuare și de dez-individuare care se constituie în evenimentele comunitare ale festivalului de film, subiectivitatea, colectivitatea și arta devin forțe structurante. Toate acestea culmină în analiza *trupului de festival* ca formație de semnificații.

Astfel, în următorul capitol, relația dintre artă și subiectivitate constituie contextul înțelegerii modalității prin care diferitele experiențe estetice sunt integrate în experiența festivalului de film. Deoarece mecanismul efectului estetic modelat prin operațiunile de deterritorializare-reteritorializare pune accent pe rolul senzațiilor estetice, relațiile dintre filmele individuale nu trebuie percepute ca un lanț de asociații, ci prin câmpul conceptual guattarian al conceptelor atașamentului intensiv, repetiție și refren. În acest capitol ajung la concluzia că conexiunile dintre estetic și subconștient joacă rolul determinant în ceea ce privește întruparea sau crearea subiectivității spectatoriile.

În capitolul V urmăresc trecerea de la experiența estetică a filmului la experiența festivalului de film: aspectele care conturează experiența festivalului constituit prin experiența obiectelor filmice sunt, pe de o parte, dimensiunea sensibilului concepută prin structurarea câmpului perceptual, și pe de altă parte dimensiunea socială concepută prin caracterul relațional al experienței subiective.

Capitolul VI introduce noțiunea de cinefilie pornind de la abordările istorice și manifestările contemporane ale fenomenului, și în relația ei cu temporalitatea specifică a festivalului de film. Evenimentul temporal al festivalului de film condiționează atât procesul de a deveni cinefil, cât și dimensiunea colectivă a cinefiliei. Funcția festivalului de film constituie conexiuni dintre ”receptivități” multiple, subiectivități auctoriale și mediul festivalului, astfel încât prin constelația autor-spectator, prin formarea relației afective cu filmul ca „obiect parțial” estetic, se poate concluda existența unui simț specific față de film, ca producție a dorinței. Devenirea colectivă a festivalului de film semnalează afectivitatea relației cu filmele, și *specificul* experiențelor festivalelor de film poate fi explicată *în mod general* prin fenomenul cinefiliei.

La nivelul reprezentării se poate deduce existența unei cinefilii discursive, care în acest sens apare ca un *fenomen* constituit în funcție de caracteristici stilistice. Dacă se îndeplinesc toate condițiile necesare experiențelor estetice, se va manifesta și cinefilia. Din același motiv, cinefilia rămâne o versiune *conceptuală* a experienței estetice. La baza acestui argument stă ideea conform căreia experiența estetică a filmului poate dispune de un anumit *stil*, în sensul deleuzian al stilului care structurează diferite versiuni ale experienței. Un astfel de stil poate fi

atribuit și experienței festivalului de film, interpretat ca și fuziunea diferitelor obiecte parțiale ale experiențelor estetice într-o experiență subiectivă unitară. În acest mod devenirea experienței festivalului de film poate lua forma unei experiențe cinelice, iar prin constituirea experienței festivalului de film se poate cerceta geneza și funcționarea cinelicei inclusiv sub aspectul ei colectiv.

Prin suprapunerea genezei esteticului cu fenomenul experiențial al festivalului de film, operațiunea cea mai cuprinzătoare a disertației constă în deconstrucția, și apoi reconstrucția relației dintre festival de film și cinelice. Chiar dacă trebuie să luăm întotdeauna în considerare conectările la Universuri referențiale, teritorializate în sensul conceptelor apropiate ca *refrenul*, *repetiția* etc., prin care se pot eticheta persoanele cinelice, conceptualizarea cinelicei se referă mai degrabă la ceva ce persistă, fără a putea fi actualizat sau epuizat vreodată. Astfel cinelicia se crează în suprapunere permanentă cu sensibilul. Această perspectivă reinterpretează nu numai legătura strânsă dintre cinelice și percepție intențională, orientată spre caracterul experiențial, dar contestă și esența cinelicei ca fiind bazată pe trăire, și conceptualizată ca o experiență totalizatoare sub forma unei filii, sau iubiri neîncetate (DeValck–Hagener 2005; Elsaeser 2005b).

Aspectele analizate în cursul capitolelor aparținând disertației constituie răspunsuri la întrebările puse la început: experiența festivalului de film poate fi analizată din perspectivă filosofică, iar geneza acestei experiențe poate fi definită atât prin structura experienței estetice cât și cea a experienței în mod general, în sensul deleuzian al stilului experienței. Parcurgând traseul de la estetic la sensibil am ajuns la concluzia că experiența festivalului de film poate deveni experiență cinelică. În același timp relația afectivă cu filmele care se constituie dincolo de receptările estetice, a contribuit, pe de o parte, la interpretarea cinelicei ca ceva ce este exprimat de către “spectatori” sau persoane concrete, iar pe de altă parte, ca referindu-se la forme de assemblage-uri organizate de dorință.

În studiul de caz efectuat în cadrul cercetării despre festivalul de film Transilvania IFF m-am concentrat asupra modalităților prin care diferențierea „culturală” inevitabilă (care face posibilă întâlnirea și coexistența culturilor de film în cadrul fenomenului de festival) se auto-anulează grație forțelor structurante ale *nediferențierilor estetice*. Studiul de caz argumentează că pornind de la tensiunile dintre discursiv și nondiscursiv, relația dintre dimensiunea estetică și cultura de film poate determina ca festivalul de film să creeze niveluri *diferite* de colectivitate față de cele deja existente.

În legătură cu programele tematice ale Transilvania IFF am elaborat și materialul unui chestionar pentru realizarea unui sondaj. Ipoteza care a stat la baza acestui chestionar a fost că

experiența festivalului de film, prin afectivitatea ei definită de mediul social, caracterizat prin intersubiectivitate, se află în corelație cu componentă emoțională care-l include și pe celălalt (în sensul de persoane aparținând unei alte etnii). Chestionarul nu se axează pe reidentificarea unor stereotipuri preexistente, ci pe sentimente care apar în mediul festivalului, și în comparație cu care manifestările faptice legate de etnicitate (reprezentări filmice, sau persoane aparținând diferitelor etnii) constituie doar puncte extreme. Chestionarul se conectează la tema cercetării dintr-o perspectivă psihologică care diferă de teoria filosofică a afectului, însă atât studiul de caz cât și chestionarul nu constituie linii de cercetare paralele, ci reflectă mai degrabă procesul de formare al cercetării fenomenului.

Atât reinterpretarea receptivității estetice prin abordarea fenomenologică a întrupării, cât și regruparea, pornind de la Deleuze și Guattari, a mecanismelor de subiectivare introduse prin critica ideologiei reflectă, pe de o parte, traiectoria diacronică a creării unei perspective proprii, singulare a disertației. Prezența și relevanța comună, sincronică a acestora aduce cu sine, pe de altă parte, o abordare inovativă realizată în disertație, fapt evidențiat în primul rând prin re-cartografierea conceptuală a domeniului cercetărilor festivalurilor de film, studiat de obicei prin instrumente empirice; în același timp argumentul disertației completează și cercetările teoretice asupra cinefiliei.

Experiențele estetice ale operelor de artă, fundamentarea artei și a mecanismului estetic ca creator de colectivități și modelarea acestora relevă procese estetice și de subiectivare (relațiile diferențiatore ale producerii senzației, structurarea câmpului perceptual, și concepțiile asupra subiectivității ca dimensiuni existențiale), care în același timp fac posibile inclusiv reprezentarea cinefiliei. Dincolo de nivelul reprezentational, esteticul ca afectiv în relația sa cu o formă de artă bazată în mod exclusiv pe reprezentări a constituit o traiectorie de analiză marcată nu atât prin contradicțiile, ci mai mult prin oportunitățile pe care le prezintă. Și asta deoarece concluzia finală la care am ajuns este că cinefilia este un quasi-concept, care apare sau poate fi descris ca fenomen, dar nu poate fi reprezentat. Astfel, problematica disertației ajunge la utilizarea cinefiliei ca și concept. În concluzie, dimensiunile afectivității, luate în funcție de experiențele estetice iterative (care se schimbă prin repetiție), devin specifice în mediul empiric, experiențial al festivalului de film, ceea ce înseamnă că putem face referire la cinefilie prin analiza dimensiunilor de semnificație ale subiectivității și colectivității.

Bibliografie

ADORNO, T. W.

1991 *Transparencies on Film*, ford. Thomas Y. Levin. In uő.: *The Culture Industry: selected essays on mass culture*. Routledge, London. 178–186.

ALLEN, Richard

2009 *Psychoanalysis*. In Livingstone, Paisley–Plantinga, Carl (szerk.): *The Routledge companion to Philosophy and Film*. Routledge, London. 446–456.

ALLIEZ, Eric–GOFFEY, Andrew

2011 *Introduction*. In Uő-k. (szerk.): *The Guattari Effect*. Continuum, London. 1–14.

AUSTIN, John Langshaw

1990 *Tetten ért szavak*. Ford. Pléh Csaba. Akadémiai Kiadó, Budapest.

BAHTYIN, Mihail

2002 *Bevezetés*. In uő.: *Francois Rabelais művészete, a középkor és a reneszánsz népi kultúrája; Rabelais és Gogol: a szó művészete és a népi neveléskultúra; Szatíra*. Osiris, Budapest. 1–33.

BARTHES, Roland

1972 *Preface*. In uő.: *Critical essays*. Ford. Richard Howard. Northwestern University Press, Evanston. Xi–XXi.

BARTHES, Roland

1997 *Beszédtöredékek a szerelemről*. Ford. Albert Sándor. Atlantisz, Budapest.

BARTHES, Roland

2005 *The Neutral; lecture course at the College de France (1977 - 1978)*. Ford. Rosalind E. Krauss és Denis Hollier. Columbia University Press, New York.

BELLOUR, Raymond

2011 *Going to the Cinema with Félix Guattari and Daniel Stern*. In Alliez, Eric–Goffey, Andrew (szerk.): *The Guattari Effect*. Continuum, London. 220–234.

BENJAMIN, Walter

1980 *A német szomorújáték eredete*. Ford. Rajnai László. In uő.: *Angelus novus: értekezések, kísérletek, bírálatok*. Magyar Helikon, Budapest. 195–450.

BENJAMIN, Walter

2003 *A műalkotás a technikai reprodukálhatóság korában*. Ford. Kurucz Andrea, Mélyi József. Elérhetőség: http://aura.c3.hu/walter_benjamin.html (megtekintve 2019.11.26.)

BENNETT, Andy–TAYLOR, Jodie–WOODWARD, Ian

- 2014 *The Festivalization of Culture*. Ashgate, Burlington.
- BERGSON, Henri
1930 *Teremtő fejlődés*. Ford. Dienes Valéria. Akadémiai Kiadó, Budapest.
- BLACKMAN, Lisa et al.
2008 Creating Subjectivities. *Subjectivity*, 22. sz. 1–27. Elérhetőség: <https://link.springer.com/article/10.1057%2Fsub.2008.8#bib76> (megtekintve: 2019.06.29.)
- BLACKMAN, Lisa
2012 *Immaterial Bodies: Affect, Embodiment, Emotion*. Sage, London.
- BOGUE, Ronald
2009 Gilles Deleuze. In Livingstone, Paisley–Plantinga, Carl (szerk.): *The Routledge companion to Philosophy and Film*. Routledge, London. 368–377.
- BOURDIEU, Pierre
2009 A szimbolikus tőke. In uő: *A gyakorlat elméletének vázlata*. Napvilág, Budapest. 298–323.
- BRAUNGARDT, Jürgen
1999 Theology After Lacan? A Psychoanalytic Approach to Theological Discourse. *Other Voices*, 1(3) sz. Elérhetőség: <http://www.othervoices.org/1.3/jbraungardt/theology.php#7> (megtekintve: 2019.06.29.)
- BROWN, Steven D.–STENNER, Paul
2009 *Psychology without Foundations: History, Philosophy and Psychosocial Theory*. Sage, London.
- BRUBAKER, Rogers
2004 *Ethnicity without Groups*. Harvard University Press, Cambridge, Mass.
- BRYANT, Levi R.
2008 *Difference and Givenness: Deleuze's Transcendental Empiricism and the Ontology of Immanence*. Northwestern University Press, Evanston.
- CLOUGH, Patricia T.
2010 The Affective Turn: Political Economy, Biomedicine, and Bodies. In Gregg, Melissa–Seigworth, Gregory J. (szerk.): *The Affect Theory Reader*. Duke University Press, Durham. 206–225.
- COMBES, Muriel
2013 *Gilbert Simondon and the Philosophy of the Transindividual*. Ford. Thomas LaMarre. MIT Press, Cambridge, Massachusetts.
- CULP, Andrew

- 2016 *Dark Deleuze*. University of Minnesota Press, Minneapolis.
- CZÉTÁNY György
- 2014 *Az immanens elkülönböződés filozófiája. Az immanencia hegeli és deleuze-i fogalma és a transzcendentális illúzió*. Doktori dolgozat. ELTE BTK, Budapest.
- DAMASIO, Antonio
- 2003 *Looking for Spinoza: Joy, Sorrow, and the Feeling Brain*. Houghton Mifflin Harcourt, Boston.
- DELEUZE, Gilles
- 1988 *Spinoza: Practical Philosophy*. Ford. Robert Hurley. City Lights Books, San Francisco.
- DELEUZE, Gilles
- 1990 *The Logic of Sense*. Ford. Mark Lester, Charles Stivale. Athlone Press, London.
- DELEUZE, Gilles
- 1993 *The Fold: Leibniz and the Baroque*. Ford. Tom Conley. University of Minnesota Press, Minneapolis.
- DELEUZE, Gilles
- 1994 *Difference and Repetition*. Ford. Paul Patton. Columbia University Press, New York.
- DELEUZE, Gilles
- 2008 *Az idő-kép*. Ford. Kovács András Bálint. Új Palatinus, Budapest.
- DELEUZE, Gilles–GUATTARI, Félix
- 2011 *Mi a filozófia?* Ford. Farkas Henrik. Múcsarnok Nonprofit kft., Budapest.
- DELEUZE, Gilles
- 2013 *Immanence: A Life*. In Campbell, Timothy–Sitze, Adam (szerk.): *Biopolitics: A Reader*. Duke University Press, Durham. 421–425.
- DELEUZE, Gilles
- 2014 *Francis Bacon: az érzet logikája*. Ford. Seregi Tamás. Atlantisz, Budapest.
- DEVALCK, Marijke
- 2007 *Film Festivals From European Geopolitics to Global Cinophilia*. Amsterdam University Press, Amsterdam.
- DEVALCK, Marijke
- 2016 Introduction. In: DeValck, Marijke–Kredell, Brendan–Loist, Skadi (szerk.): *Film Festivals: History, Theory, Method, Practice*. Routledge, London. 1–11.
- DEVALCK, Marijke–HAGENER, Malte
- 2005 *Down with Cinophilia? Long Live Cinophilia? And Other Videosyncratic Pleasures*. In uók. (szerk.): *Cinophilia: Movies, Love and Memory*. Amsterdam University Press,

Amsterdam.

DEVALCK, Marijke–LOIST, Skadi

2009 Film Festival Studies: An Overview of a Burgeoning Field. In Iordanova, Dina–Rhyne, Ragan (szerk.): *The Festival Circuit* (Film festival yearbook, 1). St Andrews Film Studies, St Andrews. 179–201.

EGYED Péter

2002 A filozófia szabadság-programja és a szubjektivitás-kritika – a posztmodern után. *Kellék*, 22. sz.

EKKEKAKIS, Panteleimon

2012 Affect, mood, and emotion. In Tenenbaum, G.–Eklund, R.–Kamata, A. (szerk.): *Measurement in sport and exercise psychology*. Human Kinetics, Champaign, IL. 321–332. Elérhetőség: http://www.public.iastate.edu/~ekkekaki/pdfs/ekkekakis_2012.pdf (megtekintve 2019.08.29)

ELSAESSER, Thomas

2005a *European Cinema: Face to Face with Hollywood*. Amsterdam University Press, Amsterdam.

ELSAESSER, Thomas

2005b Cinephilia or the Uses of Disenchantment. In DeValck, Marijke–Hagener, Malte (szerk.): *Cinephilia: Movies, Love and Memory*. Amsterdam University Press, Amsterdam.

ELSAESSER, Thomas

2009 Between Erlebnis and Erfahrung: Cinema Experience with Benjamin. *Paragraph*, 32 (3) sz. 292–312.

ELSAESSER, Thomas–HAGENER, Malte

2010 *Film Theory: An Introduction through the Senses*. Routledge, London.

FARKAS Henrik

2011 *A gondolkodás tere. Perspektivizmus, mozgás és affektivitás a filozófiai gondolkodásban*. Doktori dolgozat. BTK Debreceni Egyetem, Debrecen.

FERENCZ-FLATZ, Christian–HANICH, Julian

2016 What Is Film Phenomenology? *Studia Phaenomenologica*, 16 sz. 11–61.

FISCHER-LICHTE, Erika

1999 Az átváltozás mint esztétikai kategória. Megjegyzések a performativitás új esztétikájához. Ford. Kiss Gabriella. *Theatron* I, 1. sz. 57–65.

FOGARASI György

2010 Performativitás/teatralitás. *Apertúra*, ősz.

Elérhetőség: <http://uj.apertura.hu/2010/osz/fogarasi-performativitas-teatralitas/> (megtekintve 2020.02.28)

FRIJDA, Nico H.

2008 The Psychologists' Point of View. In Lewis, M.–Haviland-Jones, J. M.–Barrett, L. F. (szerk.): *Handbook of Emotions* (3rd edition). The Guilford Press, New York. 68–87.

GADAMER, Hans-Georg

1994 A szép aktualitása. Ford. Bonyhai Gábor. In uő.: *A szép aktualitása*. T-Twins, Budapest. 9–81.

GREGG, Melissa–SEIGWORTH, Gregory J.

2010 An Inventory of Shimmers. In Uő-k. (szerk.): *The Affect Theory Reader*. Duke University Press, Durham. 1–25.

GROSZ, Elizabeth

2012 Deleuze, Ruyer, and Becoming Brain: The Music of Life's Temporality. *Parrhesia*, 15. sz. 1–13.

GUATTARI, Félix

1995 *Chaosmosis: an ethico-aesthetic paradigm*. Ford. Paul Bains, Julian Prefanis. Indiana University Press, Bloomington.

GUATTARI, Félix

1996 *The Guattari Reader*, szerk. Gary Genosko, ford. Gary Genosko. Blackwell, Oxford.

GUATTARI, Félix

2007 *Chaosophy: texts and interviews 1972 - 1977*, szerk. Sylvère Lotringer, ford. David L. Sweet, stb. Semiotext(e), Los Angeles.

GUATTARI, Félix

2009 *Soft subversions: texts and interviews 1977 - 1985*, szerk. Sylvère Lotringer, ford. Chat Wiener, Emily Wittman. Semiotext(e), Los Angeles.

GUYER, Paul–WOOD, Allen W.

1998 Introduction. In Kant, Immanuel: *The Critique of Pure Reason*, szerk. és ford. Paul Guyer és Allen W. Wood. Cambridge University Press, Cambridge. 1–79.

GYOLLAI Ágoston–SIMOR Péter–KÖTELES Ferenc–DEMETROVICS Zsolt

2011 *Psychometric properties of the Hungarian version of the original and the short form of the Positive and Negative Affect Schedule (PANAS)*. *Neuropsychopharmacologia Hungarica*, 2 sz.

Elérhetőség: http://epa.niif.hu/02400/02454/00042/pdf/EPA02454_neurohun_2011_073-079.pdf (megtekintve 2019.09.17.)

GYÓRI Zsolt

- 2007 Gilles Deleuze filmfilozófiájának kritikai és klinikai olvasata. In *Apertúra*, ősz. Elérhetőség: <http://uj.apertura.hu/2007/osz/gyori-2/> (megtekintve 2019.06.29.)
- HARBORD, Janet
- 2009 Film Festivals – Time-Event. In Iordanova, Dina–Rhyne, Ragan (szerk.): *The Film Festival Yearbook 1: The Festival Circuit*. St Andrews Film Studies, St. Andrews. 40–46.
- HARBORD, Janet
- 2016 Contingency, Time, and Event. An Archaeological Approach to the Film Festival. In DeValck, Marijke–Kredell, Brendan–Loist, Skadi (szerk.): *Film Festivals: History, Theory, Method, Practice*. Routledge, London. 69–82.
- HERSCH, Jeanne
- 1994 *Mirarea filosofică: istoria filozofiei europene*. Ford. Drăgan Vasile. Humanitas, Bukarest.
- HEIDEGGER, Martin
- 1989 *Lét és idő*. Ford. Vajda Mihály et al. Gondolat Kiadó, Budapest.
- HUGHES, Ian
- 2012 *Philosophy after Deleuze*. Bloomsbury Academic, London.
- HUSSERL, Edmund
- 1972 Fenomenológia. In *Válogatott tanulmányok*. Gondolat Kiadó, Budapest.
- JAMES, William
- 1912 *Essays in radical empiricism*. Longmans, New York.
- JAMESON, Fredric
- 1993 On “Cultural Studies”. *Social Text*, 34 sz., 17–52.
- KANT, Immanuel
- 2009 *A tiszta ész kritikája*. Ford. Kis János, Papp Zoltán. Atlantisz Kiadó, Budapest.
- LAPOUJADE, David
- 2000 From Transcendental Empiricism to Worker Nomadism: William James. In *Pli*, 9. sz. 190–199.
- LASH, Scott–LURY, Celia
- 2007 *Global Culture Industry*. Polity Press, Cambridge.
- LEWIS, Brian
- 2009 Jean Mitry. In Livingstone, Paisley–Plantinga, Carl (szerk.): *The Routledge companion to Philosophy and Film*. Routledge, London. 397–406.
- MACCORMACK, Patricia
- 2010 Cinemasochism: Submissive Spectatorship as Unthought. In Rodowick, D. N. (szerk.): *Afterimages of Gilles Deleuze’s Film Philosophy*. University of Minnesota Press, Minneapolis.

157–176.

MANNING, Erin

2012 *Always more than one: Individuation's Dance*. Duke University Press, Durham.

MASSUMI, Brian

2002 *Parables for the Virtual. Movement, Affect, Sensation*. Duke University Press, Durham.

MASSUMI, Brian

2015 *The Politics of Affect*. Polity Press, Cambridge.

MERLEAU-PONTY, Maurice

2012 *Az észlelés fenomenológiája*. Ford. Sajó Sándor. L'Harmattan, Budapest.

MOLDVAY Tamás

1997 *Deleuze és a filozófia*. Metropolis.

Elérhetőség: <http://www.c3.hu/scripta/metropolis/9702/moldvay.htm> (megtekintve 2019.06.29.)

MOLDVAY Tamás

2016 Kis Lacan-értelmező. In *Kellék*, 56. sz. 107–141.

MOORS, Agnes

2012 Comparison of affect program theories, appraisal theories, and psychological construction theories. In Zachar, P.–Ellis, R. D. (szerk.): *Categorical versus Dimensional Models of Affect. A seminar on the theories of Panksepp and Russell*. John Benjamins Publishing, Amsterdam. 257–278.

OSBORNE, Peter

2013 *Anywhere or not at all: Philosophy of Contemporary Art*. Verso, Brooklyn.

OSBORNE, Peter

2018 *The Postconceptual condition: critical essays*. Verso, Brooklyn.

P. MÜLLER Péter

2009 *Test és teatralitás*. Balassi Kiadó, Budapest.

PANSKNEPP, Jaak

2008 The Affective Brain and Core Consciousness: How Does Neural Activity Generate Emotional Feelings? In Lewis, M.–Haviland-Jones, J. M.–Barrett, L. F. (szerk.): *Handbook of Emotions* (3rd edition). The Guilford Press, New York. 47–67.

PLANTINGA, Carl

2009 Spectatorship. In Livingstone, Paisley–Plantinga, Carl (szerk.): *The Routledge companion to philosophy and film*. Routledge, London. 249–258.

2009 Emotion and Affect. In Livingstone, Paisley–Plantinga, Carl (szerk.): *The Routledge*

- companion to Philosophy and Film*. Routledge, London. 87–97.
- PLÉH Csaba
 2010 A szaván fogott szó. In Austin, J. L.: *Tetten ért szavak*. Ford. Pléh Csaba. Akadémiai Kiadó, Budapest. 7–25.
- PONECH, Trevor
 2009 Definition of “cinema”. In Livingstone, Paisley–Plantinga, Carl (szerk.): *The Routledge companion to Philosophy and Film*. Routledge, London. 52–63.
- ROSE, Nikolas
 1998 *Inventing Ourselves: Psychology, Power and Personhood*. Cambridge University Press, Cambridge.
- RODOWICK, D. N.
 2010 The World, Time. In uő. (szerk.): *Afterimages of Gilles Deleuze’s Film Philosophy*. University of Minnesota Press, Minneapolis. 97–114.
- SERRES, Michel
 [1980] 1982 *The Parasite*. Ford. Lawrence R. Schehr. Johns Hopkins University Press, Baltimore, MD.
- SOBCHACK, Vivian
 2009 Phenomenology. In Livingstone, Paisley–Plantinga, Carl (szerk.): *The Routledge companion to Philosophy and Film*. Routledge, London. 435–445.
- SMITH, Daniel W.
 1998 Introduction: “A life of Pure Immanence”: Deleuze’s ‘Critique et Clinique’ Project. In Deleuze, Gilles: *Essays Critical and Clinical*. Ford. Smith, Daniel W.; Greco, Michael E. Verso Books, London. Xi–Liiii.
- SMITH, Daniel W.
 2012 *Essays on Deleuze*. Edinburgh University Press, Edinburgh.
- SMITH, Murray
 2009 Consciousness. In Livingstone, Paisley–Plantinga, Carl (szerk.): *The Routledge companion to Philosophy and Film*. Routledge, London. 39–51.
- SPINOZA, Baruch
 1979 *Etika*. Ford. Szemere Samu. Gondolat, Budapest.
- STECKER, Robert
 2009 Film as Art. In Livingstone, Paisley–Plantinga, Carl (szerk.): *The Routledge companion to Philosophy and Film*. Routledge, London. 121–130.
- STEINMETZ, George

2013 Toward Socioanalysis: The “Traumatic Kernel” of Psychoanalysis and Neo-Bourdieuian Theory. In Gorski, Philip S. (szerk.): *Bourdieu and Historical Analysis*. Duke University Press, Durham. 108-130.

SWEENEY, KEVIN W.

2009 Medium. In Livingstone, Paisley–Plantinga, Carl (szerk.): *The Routledge companion to Philosophy and Film*. Routledge, London. 173–183.

THOMSON-JONES, Katherine

2009 Formalism. In Livingstone, Paisley–Plantinga, Carl (szerk.): *The Routledge companion to Philosophy and Film*. Routledge, London. 131–141.

VERESS Károly

1999 *A nemzedékváltás szerepe a kultúrában*. Pro Philosophia–Polis, Kolozsvár.

VERESS Károly

2007 *Bevezetés a hermeneutikába*. Egyetemi Műhely Kiadó, Kolozsvár.

VERESS Károly

2017 A különbség szimulákroma(i). In Ungvári Zrínyi Imre (szerk.): *A szimulákrumok és a beteljesülés ígérete: a 6. Kolozsvári Alkalmazott Etikai konferencia előadásai*. Pro Philosophia Kiadó–Egyetemi Műhely, Kolozsvár. 25–66.

VILLAREJO, Amy

2013 *Film studies: The Basics*. Routledge, London.

WATSON, David–CLARK, Lee Anna

1999 *THE PANAS-X Manual for the Positive and Negative Affect Schedule – Expanded Form*. University of Iowa’s Institutional Repository.

Elérhetőség: http://ir.uiowa.edu/cgi/viewcontent.cgi?article=1011&context=psychology_pubs (megtekintve 2019.08.29.)

ZEPKE, Stephen

2011 From Aesthetic Autonomy to Autonomist Aesthetics: Art and Life in Guattari. In Alliez, Eric–Goffey, Andrew (szerk.): *The Guattari Effect*. Continuum, London. 205–216.

Alte surse bibliografice

Gilles Deleuze. In *Internet Encyclopaedia of Philosophy*. Elérhetőség:

<http://www.iep.utm.edu/deleuze/> (megtekintve 2019.06.29.)

BAUMBACH, Nico

All That Heaven Allows What is, or was, cinephilia? (Part Three). Elérhetőség:

<https://www.filmcomment.com/blog/all-that-heaven-allows-what-is-or-was-cinephilia-part->

three-cinephilia/ (megtekintve 2019.06.29.)

BRYANT, Levi R.

A Brief Note on Incorporeal Machines.

Elérhetőség: <https://larvalsubjects.wordpress.com/2012/12/05/a-brief-note-on-incorporeal-machines/> (megtekintve 2019.06.29.)

Bennett and Assemblages. Elérhetőség:

<https://larvalsubjects.wordpress.com/2011/09/19/bennett-and-assemblages/#more-5413> (megtekintve 2019.06.29.)

Deleuze: What is Called Thinking?

Elérhetőség: <https://larvalsubjects.wordpress.com/2017/03/20/deleuze-what-is-called-thinking/#more-8813> (megtekintve 2019.06.29.)

Sensation and Sensibility: Deleuze's Aesthetic Metaphysics.

Elérhetőség: <https://larvalsubjects.wordpress.com/2007/09/11/sensation-and-sensibility-deleuzes-aesthetic-metaphysics/> (megtekintve 2019.06.29.)

D'ARMS, Justin

Envy. In *Stanford Encyclopedia of Philosophy.*

Elérhetőség: <http://plato.stanford.edu/entries/envy> (megtekintve 2019.06.29.)

DELEUZE, Gilles

On Spinoza. Elérhetőség:

<http://deleuzelectures.blogspot.ro/2007/02/on-spinoza.html> (megtekintve 2019.06.29.)

HOLMES, Brian

2009 *Guattari's Schizoanalytic Cartographies or, the Pathic Core at the Heart of Cybernetics.*

Elérhetőség: <https://brianholmes.wordpress.com/2009/02/27/guattaris-schizoanalytic-cartographies/#sdfnote13sym> (megtekintve 2019.06.29.)

LAWLOR, Leonard–MOULARD LEONARD, Valentine

2016 Henri Bergson. In Zalta, Edward N. (szerk.): *The Stanford Encyclopedia of Philosophy.*

Elérhetőség: <https://plato.stanford.edu/archives/sum2016/entries/bergson/> (megtekintve 2019.06.29.)

SMITH, Daniel W.–PROTEVI, John

2018 Gilles Deleuze. In Zalta, Edward N. (szerk.): *Stanford Encyclopaedia of Philosophy.*

Elérhetőség: <http://plato.stanford.edu/entries/deleuze/> (megtekintve 2019.06.29.)

STAGOLL, Cliff

2010 Intuition. In Parr, Adrian (szerk.): *The Deleuze dictionary.* Elérhetőség:

<http://deleuze.enacademic.com/86/intuition> (megtekintve 2019.06.29.)

SURIN, Kenneth

2010 Micropolitics. In Parr, Adrian (szerk.): *The Deleuze dictionary*. Elérhetőség:
<http://deleuze.enacademic.com/104/micropolitics> (megtekintve 2019.06.29.)

TOSCANO, Alberto

2010 Axiomatic. In Parr, Adrian (szerk.): *The Deleuze dictionary*. Elérhetőség:
<http://deleuze.enacademic.com/12/axiomatic> (megtekintve 2019.06.29.)